

մեջ: Կողքի սեմյակում կախված է խնոցին: Սովորաբար խնոցին ծեռքով են տանում թերում: Սակայն Սատողիկի սկսուրը՝ հնասունամյա Խարունը, նստում է և ոտքով հրում:

- Ձեռքով կիրակիմ, դրա համար ոտքով կիարիմ, - բացատրում է նա:

Ընդհանրապես հայկական կենցաղից դուրս է նետվել խնոցին: Կարագ ստանալու համար գյուղացիները նախընտրում են էլեկտրական սարքերը, որոնք ֆիզիկական ուժ չեն պահանջում և քիչ տեղ են զբաղեցնում: Սակայն Մուսելիմյանները հավատարիմ են ավանդույթին և էլեկտրական սարք չեն գնում:

- Էլեկտրական խնոցի կար, ես չուզեցի: Էլեկտրականի թանը չեն խնում: Ես խնոցու թանը անուշ է, - ասում է Խարունը:

Երեք տարեցները՝ Խարունը, որդին՝ Վլադիմիրը և հարսու Աստողիկը, որոնց որդիները և բոռները Ռուսաստան են գնացել, դեռևս օգտագործում են հայ պահանջական կենցաղի այլ առարկաներ՝ բուրդ գգելու տախտակ, մանելու իլիկ և այլն: Բնակարանը զարդարում է քեմենչեն՝ համշենահայերի մեջ տարածված ժողովրդական գործիքը, որը նվազում է Վլադիմիրը: Նայու նույնան սիրող երաժիշտ է եղել, որ երկրորդ համաշխարհային պատերազմից չի վերադարձել:

- Մարդս շատ լավ չալոր էր, շատ էլ լավ երգող: Մի հարսանիքի ժամանակ իջրը քեմենչեն կշաբեր, ես մանդոլին: Տեսավ՝ սիրահարվեց, - պատմում է Խարունը:

Վլադիմիրը իջրնուրույն ստվորել ու յոր տարեկանից նվազում է քեմենչեն: Պատից կախված է նաև ջութակը, որ քեմենչենի պատմում ծնկին դրան: Ժամանակին

Խարուն և Վլադիմիր Մուսելիմյաններ

համշենահայերի հարսանիքներում քեմենչենով էին ուրախանում, և Վլադիմիրը մշտապես նվազում ու երգում էր հարսանիքներում: Այժմ այդ սովորությունը վերացել է, ու հարսանիքներին ժամանակակից նվազարաններն են ընդունված: Յիշա Վլադիմիրը գյուղի դպրոցի «Ծիծան» երգի-պարի խմբի հետ է նվազում (Արխագիայում գործում են մի քանի հայկական ազգագրական երգի-պարի խմբեր) և տանը հաճախ կազմակերպվող քեֆերին, որոնց ժամանակ նրա նվազակցությանը երգում է Խարունը՝ ժամանակին գյուղի լավագույն երգչուին:

- Տուն կա՝ չի աշխատել, ուրախացել է, տուն կա՝ չի ուրախացել, մենակ աշխատել է: Ես տունը համ աշխատել է, համ ուրախացել, - ասում է գյուղի ազգոփիրմայի (նախկին կոլտնտեսության) նախազան Քարութ Քանայսանը:

Մուսելիմյանները վերջին պահպանողներն են հայկական ազգագրության: «Յիշա քիչ են հետաքրքրվում քեմենչենով, երեխաններն էլ չեն ուզում ստվորել», - ասում է Վլադիմիրը: Շրջանի վերջին քեմենչեն սարքողը մահացել է: Սակայն ծովակի ուսական կողմում դեռևս քեմենչեն սարքող մի համշենահայ վարպետ մնացել է:

Յեռաւստացույցով Քայաստանի առաջնական ալիքն են դիտում: Տասնիմակ օր է, որ Վլադիմիրը արքանակային ալեհավաք է դրել, որ Քայաստան նայի:

- Ամբողջ օրը մենակ 31 են նայում: Տեսա, որ գյուղերում ջրհետեղ էր եղել ու շատ անհանգստացած:

ոնց եղավ, եղ մարդկանց, որ տուժել են, մեկը օգնե՞ց:

ԳԱԳՐԱ

16 հազար բնակչություն ունեցող գագար քաղաքի մի կողմնամասում է կիպարիստների ու արմավենիների պուրակներով, մյուս կողմում զարիվեր ծգվող լեռներն են, որոնց գագարներում նույնիսկ ամռանը ճյուղն չի հալչում: Խորհրդային ժամանակներում սա Միության լավագույն առողջարաններից է եղել՝ հարյուրավոր հանգստյան տներով ու կառավարական վերնախավի առանձնատներով:

Վերջին երեք տարիներին կրկին սկսել է աշխուժանալ ծովափիք: 2002-ին 20 հազար հանգստացող է եղել, անցյալ տարի՝ մոտ 120 հազար, այս տարի սպասվում է 150 հազար: Տարիներ շարունակ լրացած հանգստյան տները տեղական գործարարները ռուս գործնկերների հետ սկսել են վերջնել վարձակալությամբ ու վերանորոգել: Համեմատած հարևան ուղարկի գները եռակի ցածր է:

Գագրայում չորս հայեր հանգստյան տների տնօրեններ են դարձել, որոնք հույս ունեն, որ դրանք կսեփականացնորիկն իրենց: Յանցույան տներից մեկի տնօրենը Արխագիայի հայկական համանիքի համանական համանիքի համանախավահայ Գալուստ Տրավոհոնյան է, որ ռուսաստանցի գործնկերների հետ սկսել է վերանորոգել շնորեն:

- 2000 թվին առաջին հանգստացողները եկան, հատուկենտ մարդիկ: Անցյալ տարի արդեն լիբն էր քաղաքը: Մեր

ավազներին պարկած էին:

Նա կարոտով է հիշում խորհրդային տարիները, երբ իր մոտ արդեն մայսիսից 30 հոգի հանգստանում էր: Բացօքյա տաղավարում երկար սեղանը դեռ մոտ է ուղարկում էր հայուրավոր հանգստյան տներով տեղի անելիքը:

- Սովետից հետո սով սկսվեց: Բայց ես ու իմ ընտանիքը երեք սոված չենք եղել, ովք աշխատում է, սոված չի մնում, - ասում է նա ու ցույց տալիս աշխատանքից կոշտացած:

Կարապետի աշխա-

տանքը տուրիստներին մահճակալ տալով չի սահմանափակվում: Ավտոտնակում օդի թորելու գործիքն է, մի ծայրում թափ տակ կրակն է վարվում, մյուսից՝ խողովակից, ոյին կարում: Օյին ու գիմին իր այգու խաղողից են: Նոր տարուն մանողարինն է վարած, տնից գայիս տանում են: Հաճախ առավոտները գնում են ծով ծկնորսության, նրա ծինծրաք ծովկը քաղաքում է:

Շնորհի համար է դիմում տարիները ու առաջին դաշտությունը, որը կորուս է պայի գործիքով, որ երեխ է 1908 թվին Օրդուից:

- Մենք Քայաստանից լավ ենք ապրում, ես երկիրը էր եղանակ է, ամեն ինչ բնությունը ու սկսվել է, - ասում է Կարապետը:

Կարապետի աղջկեն ու տղան, չորս թուները նույնական Գագրայում են, նրա ընտանիքից ոչ ոք չենացել: Պատճառ չկա զնալու, քանի որ այստեղ իրենք իրենց լավ են զգում և ունեն շատ արխազ ընկերներ:

- Ուրիշ տեղեր կան ճնշումներ, բայց էստեղ չկա, աննարիչն է: Ինքը գիտես, որ ուրիշի երկրում ես ապրում, եթե շնորքով ես ապրում, ոչ ոք չի դիմչի: 60 տարվա մեջ ինձ ոչ ոք չի դիմչի:

Այսուհանդերձ, վերջերս ծերակալեց Գագրայի շրջանի երկու հայերի, որոնցից մեկին մեղադրում են կոռուպցիայի, մյուսին գրիգոր Խորոցամինն, ժամանակին վրացիների հետ համագործակցելու մեջ:

- Բանտերում նստածների 95 տոկոսը արխազներ են: Այնպէս որ հայերին հատուկ չեն բանել, - ասում է Գագրայի շրջանի վարչակազմի դեկավար Վալերի Բագրամյան, նստածներին մեկը մաքուր քրեական է, և չեմ ուղարկում եմ արդարությունը կիաղորի: Կան զարգություն կրաքարի հետ համագործակցելու մեջ: Մյուսի դեպքում կարծում են արդարությունը կիաղորի: Կան զարգություն կրաքարի համար անդարձանալ է վրացական իշխանությունների հետ: Ես կարծում եմ՝ էսքան տարի անցնելուց հետո շարժեք դրան անդրադառնալ:

Իսկ որպես ապացույց, որ հայերի իրավունքները չեն ուստահավում, ներկայացնում է, թե հայկական համայնքը որքան երկրությունների հետ է սա կարծում է նաև անդարձանալ: Մյուս ապացույցը կամ անդարձանալ է վրացական բանակը երեխ գագրայի շրջանում:

- Բանտերում նստածների 95 տոկոսը արխազներ են: Այնպէս որ հայերին հատուկ չեն բանել, - ասում է Գագրայի շրջանի վարչակազմի դեկավար Վալերի Բագրամյան, նստածներին մեկը մաքուր քրեական է, և չեմ ուղարկում եմ արդարությունը կիաղորի: Կան զարգություն կրաքարի համար անդարձանալ է վրացական իշխանություններում իր տեղակալ շրջանակին մի 10 աշակերտ էր մնացել:

- Այն ժամանակ դիմում էր կամ ապացույցը կիաղորի համար անդարձանալ է վրացական իշխանություններում իր տեղակալ շրջանակին մի 10 աշակերտ էր մնացել:

- Այն ժամանակ վիզուալ էր կամ ապացույցը կիաղորի համար անդարձանալ է վրացական իշխանություններում իր տեղակալ շրջանակին մի 10 աշակերտ էր մնացել:

- Այն ժամանակ վիզուալ էր կամ ապացույցը կիաղորի համար անդարձանալ է վրացական իշխանություններում իր տեղակալ շրջանակին մի 10 աշակերտ էր մնացել:

Молодой абхазский журналист, главный редактор газет "Абхазский журналист" и "Абхазия молодая" Роланд Джоджуа, который учился в Кавказском институте Средств массовой информации в Ереване, продолжает делиться впечатлениями об Армении.

В нашей газете (NN1-2 2005г.) была опубликована его статья "Ереван глазами иностранца".

Сейчас мы представляем вашему вниманию его статью о втором по величине городе Армении Гюмри.

Босый ребенок на грязном снегу перед обветшальным вагончиком. Акопу шесть лет, в семье он старший. Живет с мамой, бабушкой и тремя сестрами. Один из множества однотипных вагончиков - его дом. Дом, в котором он родился и вырос ...

Гюмри полон контрастов. Он поменял свое лицо, и пока трудно сказать, каким оно станет в будущем. Поначалу ожидание, что повсюду будут следы прошлого, не оправдывается: кругом новостройки. Но чем дальше от центральной части города, тем сильнее ощущаешь силу и глубину произошедшей трагедии: все чаще попадаются на глаза разрушенные здания, обломки, руины.

Расположенный на северо-западе Армении, в 126 километрах от Еревана, Гюмри в начале прошлого века был культурным и промышленным центром. Некоторые гюмрийцы продолжают называть его Ленинакан - название, под которым город вошел в историю как пострадавший от землетрясения 1988-го года. Эта трагедия унесла десятки тысяч человеческих жизней и оставила неизгладимый след на гюмрийцев. Потеряв близких, около пятисот тысяч людей оказались без кровя. В то время весь мир протянул руку помощи пострадавшим от стихии. Сегодня многие уже имеют крышу над головой, но есть и те, кто продолжает жить в тяжелых условиях.

Пейзаж на окраине города напоминает строительную площадку, покинутую в спешке рабочими. «Люди разучились работать. Живут на пенсию и социальные пособия. Они перестали утруждать себя. Вино всему психологический стресс, полученный ими в результате землетрясения», - делится мыслями один из жителей этого района.

В чистом поле, в окружении недостроенных зданий, стоит серый пятиэтажный дом. В доме шестнадцать квартир, а живет в нем всего три семьи. Такое впечатление, будто люди вселились, не дождавшись, когда строители окончат работу. Дверь в одну из квартир открывает женщина средних лет. Она - школьная учительница, зовут ее Карина. Карина смущается, но понемногу начинает рассказывать, почему в их доме так много пустых квартир: «Дом наш стоит в поле, а дороги никакой нет. Сейчас еще ничего, снег спасает, но весной куда ни глянь - слякоть, грязь по колено, пройти невозможно, а детям надо идти - кому в школу, кому в садик. Мы обращаемся в администрацию, а нам говорят: «Вы зачем сюда приехали жить, не нравится - не приезжали бы.» А что нам делать, если мы получили квартиру в этом районе?

Они живут здесь уже восемь лет. Когда переехали, десять месяцев жили без электричества. Но, как говорят, лихой беда начало. Зимой воды в их доме не бывает, трубы замерзают. Ходят за ней в соседний район, таскают ведрами, возят на санках. В квартире капает с потолка, окна промерзают изнутри. Ночью стены блестят от мороза. «Судите сами, кто захочет жить в подобных условиях, - продолжает Карина, - лишь те, у кого нет выбора, как и у нас».

В соседней квартире живут муж с женой преклонного возраста. Пол в их жилище бетонный и, по словам хозяев, никогда не просыхает. Стены покрыты плесенью, в комнатах въевшийся запах сырости. Грише семьдесят один год.

ГОРОД, ПОМЕНЯВШИЙ ЛИЦО (штрихи к портрету)

Пенсионер со слезами на глазах говорит о заболевшем: «Сын с внуками переехали в центр города. Конечно, в таких условиях жить невозможно, детей жалко. Зимой дров не хватает». Старик показывает сложенную в углу сорную траву и протягивает охапку: «Вот, собираю. Но разве этим согреешься. Ходим в квартире в сапогах». Его жена, Джульетта, говорит, что у них всегда ветрено. «Печку топить невозможно, все задувается в комнату». До этого они несколько лет жили в вагончике. Думали, переедут на квартиру, будет лучше. «А в вагончике, представьте себе, намного лучше, чем в этой квартире. Там хоть тепло было». И это, когда зимой здесь столбик тер-

мы с канализацией и водой не решены. «Квартиры мы получили без окон и дверей. Дело в том, что эти дома были построены позже остальных. Поначалу и они были пригодны для жилья, но за то время, пока их распределяли, жители окрестных деревень распашали все, что было возможно. Резали трубы, снимали рамы, двери...». В результате жителям пришлось оплачивать услуги рабочих и самим восстанавливать свои квартиры.

Рынок, наверное, самое оживленное место в Гюмри. Повсюду звучит армянская народная музыка. Под ногами вымощенная камнями улица, по бокам палатки торговцев. В воздухе витает аромат специй вперемешку с запахом рыбы, во-

круг все пестрит спелыми фруктами. По словам торговцев, раньше в Гюмри был самый богатый базар, чего сейчас, конечно, не скажешь. У маленьких строений, расположенных за рядами торговцев мясом, выставлены жестянные изделия в основном, буржу́ки. В кузне ритмично постукивает молоток; по стенам развешены инструменты, в углу стоят уже готовые на продажу печки. В Гюмри остались только старые мастера. Кузнец по имени Гриша трудится над очередным изделием, выбивая молотком ритмичную дробь. «Гюмри раньше славился мастерами кузнечного дела, - говорит он, - мой отец был кузнецом, сейчас я, потом передам свои знания сыну. У молодежи эта профессия не пользуется популярностью; да и делаем мы в основном печки и кровельные материалы. На другие изделия спроса нет».

Окраины рынка. На улице холодно, мороз обжигает щеки и руки. Вокруг времянки картина похожа на лагерь для беженцев, в котором люди живут уже на протяжении десяти с лишним лет в своем родном городе. Вагончики снаружи обиты разными по размеру и цвету кусками жести, что придает им еще более удручающий вид. С крыш некоторых из них свисают сосульки длиной до метра. Рядом с одним из вагончиков босой мальчик. В обветшалом жилище, служащем Акопу домом, живут шесть человек. В вагончике грязно, под ногами прогнивший деревянный пол, на стенах висят старые одеяла, в углу стоит уже знакомая буржу́ка, рядом в кровати мирно спит трехлетняя девочка. После землетрясения им дали квартиру, но в то время дедушка Акопа сильно заболел. Лечение стоило дорого, и квартиру пришлось продать. Деда вылечили, а на оставшиеся деньги купили вагончик. Теперь это их дом. «Мы уже семь лет живем в этом вагончике. Ради того, чтобы прокормить детей, приходится браться за любую, даже самую грязную и тяжелую работу. Разве это жизнь? Хорошо живет только тот, у кого есть магазин». Акоп, сидя в углу, внимательно слушает рассказ матери. На вопрос, сколько ему лет, он, вытянув руку, показывает шесть пальцев.

- Пройдет лето, я пойду в школу, - говорит он и выпрямляется на стуле. - А вы кто?

- Журналист.

- А у меня будет свой магазин и много денег, - довольный собой, отвечает мальчик.

Роланд Джоджуа

Р. Джоджуа у церкви в Гюмри.

момента опускается до -41 градусов по Цельсию.

Еще одна жилая квартира в этом доме. В ней живет семья из восьми человек: мать, отец, их сын с женой и четырьмя детьми. Карап, молодой человек, на ломаном русском языке говорит неохотно: «Живем на пенсию родителей. Стыдно, а что сделаешь, работы нет. Весной хоть на стройке подработать можно, а что делать зимой - не знаю». В комнату вошел мужчина средних лет. Это муж Ка-

Р. Джоджуа у памятника Мгера Мкртчяна в Гюмри.

рины, женщины из первой квартиры. Баграту пятьдесят четыре года. Строитель по профессии, он уже четыре года как сидит без работы. Он охотно рассказал, почему дома сдают людям в таком плачевном виде. По его словам, в те годы действовал закон, по которому 10% квартир давали строителям, участвовавшим в восстановлении города. Семья Багратя попала в их число. Несмотря на это, им пришлось заплатить, кому по 500, кому по 1000 долларов, чтобы провели электричество, воду, канализацию. Но до сих пор проблем-

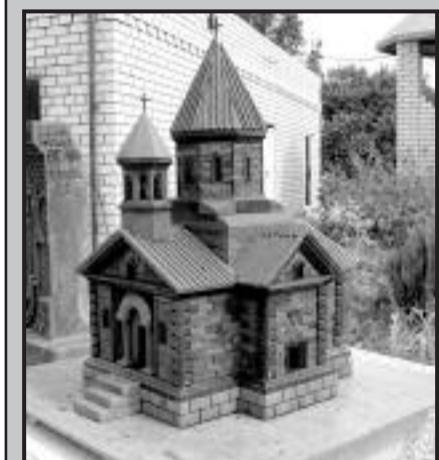
Русско-армянская школа открылась в Сочи

В селе Черешня Адлерского района города Сочи состоялась торжественная церемония сдачи в эксплуатацию новой школы. Как сообщили в редакции газеты армян России «Еркрамас», эта школа является национальной и преподавание в ней будет вестись на двух языках – русском и армянском. Здание школы, рассчитанной на 550 учеников, строилось в течение трех лет.

В церемонии открытия школы принял участие глава города-курорта Виктор Колодяжный, отметивший в своем выступлении, что «открытие школы должно вселить уверенность в завтрашнем дне, в достойном будущем своих детей и своего родного села».

Макет строящейся армянской церкви был представлен жителям Буденновска

Недавно в Буденновске (Ставропольский край) во время религиозного праздника собравшимся во дворе церкви был представлен уменьшенный в 23 раза макет церкви Святого Воскресения. Сделанный из армянских строительных материалов - туфа и базальта, макет

представляет собой точную копию возводимой в городе новой армянской церкви.

Макет подготовлен группой строителей во главе с художником Геворком Ширваняном и его друзьями – Каджиком Егиазаряном и Мхитаром Бадаляном. «Я родился в Армении в той местности, где добывают красный и черный туф - поделился с корреспондентом газеты армян России «Еркрамас» Геворк Ширванян, - и именно туф этих расцветок будет использоваться при строительстве церкви». Автор проекта - 18 лет прожил в Ростове-на-Дону, где построил много домов и провел много реставрационных работ старинных зданий на Большой Садовой улице (бывший проспект Энгельса).

Напомним, что 16 июля 2005 года произошло возгорание забора строящейся армянской церкви Святого Воскресения. Огонь проник и на территорию церкви. Это произошло днем, поэтому вовремя подоспевшие пожарники успели потушить пожар. У свидетелей случившегося нет сомнения, что это был целенаправленный поджог.

СПРАВКА: Город Сурб Хач (Святой Крест, ныне Буденновск) был основан в 1799 году армянами-переселенцами из Карабаха, согласно жалованной грамоте Российского Императора Павла Первого.

ТРЕВОЖНЫЕ ВЕСТИ ИЗ СОЧИ

В третий раз за месяц в Сочи повреждены русские и армянские могилы

Семь могил повреждено вандалами на кладбище села Бабушовка Хостинского района города Сочи. Как нам сообщили в Обществе армянской культуры «Севан» города Сочи, четыре могилы принадлежат русским, три – армянам. Как и в предыдущие два раза, вандалы оставили на могилах надписи, но если ранее писалось лишь одно слово – «Шизофрения», то в последнем случае вандалы оставили надписи оскорбляющего характера по отношению к сотрудникам милиции и Президенту Российской Федерации.

Напомним, что первый случай вандализма произошел в селе Верхний Юрт Хостинского района, где было разрушено 29 могил, 28 из которых армянские. Второй случай произошел в селе Раздольное Хостинского района, где из 10 освященных могил семь принадлежали русским и три – армянам.

Очередной погром армянских могил произошел в Краснодарском крае

29 июля 2005 г. в дежурную часть ОВД Хостинского района поступило сообщение от жителей населенного армянами села Верхний Юрт о том, что на кладбище, расположенному в горном массиве в пяти километрах от поселка разрушено большое количество могил. В ходе осмотра кладбища выявлено 29 разрушенных могил, большинство из которых принадлежит армян-

нам. На каждое из разрушенных надгробий нанесена надпись «Шизофрения». Предположительно могилы были разрушены кувалдой, либо каким либо другим тяжелым предметом. В настоящее время следствие рассматривает несколько версий: совершение преступления лицом с психическими отклонениями, а также разрушение могил в виде местьи. Прорабатываются и другие версии преступления, розыск лиц, совершивших его ведется по разным направлениям. ОВД Хостинского района возбуждено уголовное дело по ст. 244 УК Российской Федерации «Надругательство над телами умерших и местами их захоронения».

Жители села Верхний Юрт выражают серьезную обеспокоенность случившимся. Вечером 30 июля в селе состоится сход жителей, на котором пройдет обсуждение данного акта вандализма, который, по мнению жителей несет явную национальную подоплеку.

Неизвестные вандалы продолжают крушить могилы армян и русских в Сочи

13 августа 2005 г. на кладбище села Раздольное Хостинского района г. Сочи обнаружено несколько поваленных надгробий и памятников на могилах. В ходе осмотра кладбища выявлено 10 поваленных памятников. На каждой из разрушенных могил были обнаружены записки, сделанные на тетрадных листах с надписями «Шизофрения», на некоторых надгробиях надписи были сделаны мелом. Установлено, что разрушенные захоронения принадлежат лицам армянской и русской национальностей (3 – армянской, 7 – русской). По мнению сотрудников милиции, данное преступление аналогично преступлению, совершенному 29 июля 2005 г. на кладбище села Верхний Юрт. ОВД Хостинского района возбуждено уголовное дело по ст. 244 УК Российской Федерации «Надругательство над телами умерших и местами их захоронения».

Союз армян России не видит в разгроме могил в Сочи «национальной составляющей»

«Я не усматриваю национальной составляющей в инциденте, произошедшем на сельском кладбище 29 июля 2005 г.», – заявил глава Барановского сельского округа города Сочи Ардагазд Пекливанян на совместной пресс-конференции, проведенной администрацией г. Сочи, правоохранительными органами и представителями Сочинского отделения общероссийской общественной организации «Союз армян России». Как нам сообщили в УВД города Сочи, на пресс-конференции присутствовали: глава администрации Хостинского района г. Сочи Игорь Селезнев, заместитель начальника ОВД Хостинского района г. Сочи, начальник криминальной милиции, полковник милиции Александр Жуков, председатель отделения «Союза армян России» Центрального района г. Сочи Степан Каюсян, председатель отделения «Союза армян России» Хостинского района г. Сочи Оганес Чепнян, глава Барановского сельского округа Ардагазд Пекливанян.

В начале пресс-конференции выступил глава администрации Хостинского района г. Сочи Игорь Селезнев, который рассказал об обстоятельствах произошедшего и дал оценку случившемуся: «На кладбище в селе Верхний Юрт разрушено 29 надгробий. Те, кто совершил подобное, потеряли человеческий облик. Подобные вещи должны наказываться. Когда вандалы будут найдены, их обязательно покажут по местному телевидению – сочинцы должны знать в лицо этих «молодчиков». Также Игорь Селезнев отметил, что создана специальная комиссия, которая постоянно отслеживает ситуацию, предста-

вители администрации Хостинского района выезжают в село Верхний Юрт, общаясь с людьми. Ни одна семья, памятники родственникам которой были разрушены, не останется без внимания – им будет оказана помощь.

Заместитель начальника ОВД Хостинского района г. Сочи, начальник криминальной милиции полковник милиции Александр Жуков проинформировал присутствующих о ходе расследования инцидента: «В настоящий момент правоохранительные органы Хостинского района расследуют данное преступление. Как показывает практика, большинство подобных преступлений совершаются из хулиган-

ских побуждений, как правило, группой несовершеннолетних или молодых людей. У нас есть опыт раскрытия подобных преступлений. Одно из последних было совершено в апреле этого года на кладбище Центрального района. Благодаря своевременному обращению граждан в милицию личности виновных были установлены, преступление раскрыто «по горячим следам», сейчас они уже осуждены».

По факту разрушения могил в Хостинском районе возбуждено уголовное дело по статье 244 УК РФ. В настоящий момент милицией проводится сбор информации, анализируются вещественные доказательства, собранные на месте преступления, в том числе проводится графологическое исследование надписей, оставленных на надгробиях. Не вдаваясь в подробности, которые могут повредить следственным мероприятиям, Александр Жуков отметил, что поиск преступников ведется по различным направлениям, задействован личный состав Хостинского РОВД. В ходе выступления А.Жуков подчеркнул, что следствием не выявлено никаких национальных мотивов случившегося – кладбище старинное, на нем разрушены надгробия не только представителей армянского народа, но и русских, которые там захоронены. Об этом свидетельствует и надпись «Шизофрения» оставленная злоумышленниками. Сейчас следствием рассматриваются несколько версий, основные из которых – преступление совершили либо лица с психическими отклонениями, либо из ху-

лиганских побуждений.

Отвечая на вопросы журналистов, глава Барановского сельского округа Ардагазд Пекливанян также отметил, что на кладбище захоронены люди разных национальностей и вероисповеданий. Пользуясь случаем, А.Пекливанян обратился с просьбой к пострадавшим семьям терпеливо ожидать результатов расследования, которое проводят правоохранительные органы, а также к СМИ – не использовать данный инцидент для нагнетания межнациональной розни. В заключении А.Пекливанян отметил, что пострадавшим будет оказана материальная помощь, и моральная поддержка. Просьбу А.Пекливаня поддержали Председатель отделения «Союза армян России» Центрального района г. Сочи Степан Каюсян и председатель отделения «Союза армян России» Хостинского района г. Сочи Оганес Чепнян, которые также отметили, что не усматривают признаков проявления националистических мотивов в данном инциденте. Они пообещали помочь в восстановлении разрушенных надгробных памятников. «Преступник не имеет веры и национальности, – сказал Степан Каюсян.

Совершившие данное преступление должны понести соответствующее наказание». В завершении пресс-конференции заместитель начальника ОВД Хостинского района г. Сочи, начальник криминальной милиции, полковник милиции Александр Жуков обратился к жителям города с просьбой сообщать любую информацию о данном преступлении в правоохранительные органы Хостинского района или по телефону доверия УВД г. Сочи и заверил, что сочинская милиция делает все возможное для раскрытия данного преступления и установления личности виновных.

Напомним, что пока неизвестными лицами было разрушено 29 надгробий на кладбище, расположенном в горном массиве, в 5 км от села Верхний Юрт Хостинского района г. Сочи. Как мы уже сообщали, большинство могил (по имеющимся данным 28 из 29-ти) принадлежат лицам армянской национальности.

Виновники разрушения армянских могил в Сочи будут найдены

Собрание жителей села Верхний Юрт (Хостинский р-он города Сочи) приняло решение направить официальные письма на имя руководителей городской администрации и правоохранительных органов города-курорта с выражением возмущения актом вандализма, произошедшим на сельском кладбище, и требованием принять экстренные меры для поимки и наказания виновников. Как сообщили в редакции газеты армян России «Еркрамас», сход жителей села Верхний Юрт прошел вечером 31 июля в связи с погромом, учвенным вандалами на сельском кладбище.

Сход сельчан прошел в присутствии главы Хостинского района Игоря Селезнева, представителей правоохранительных органов и руководства Армянской общины «Севан» города Сочи. Как отметил в своем выступлении Игорь Селезнев, в настоящее время идет следствие и у правоохранительных органов есть «запекла», которая позволит найти виновных. По словам главы Хостинского района, материальный ущерб, причиненный в результате акта вандализма, будет возмещен из средств городского бюджета.

Հանդիպել Արել Հակոբյանի հետ, նշանակում է հանդիպել մի կորովի մարդու, որը գիտի պայքարել, հաղթահարել կյանքի դաժան փորձություններն ու առաջ ընթանալ:

Արածին անգամ, երբ նրա հետ հեռախոսով խոսեցի, փորձեցի նոտվի պատկերացնել նրան՝ բարձրահասակ, ինքնավտահ, հատկապես, երբ նա խոսանավեց. «Ի՞նչո՞ւ միայն իմ նասին պիտի գրի: Ըստամենը իմ աշխատանքն եմ կատարում»: Դետո մեր գրուցը ջերմացավ, հասկացա, որ գործ ունեմ մի անչափ բարի ու գործունյա մարդու հետ, որն աշխատում է չխոստանալ, սակայն, եթե խոստանում է, ապա՝ անպայման կատարում է:

Հայաստանի Կույրերի միավորման կենտրոնական վարչության նախագահը բարի ժամանակակից դիմավորեց ինձ: Զայնը վստահ էր ու խոսքերի մեջ հաստատականություն կար, սակայն անձնական դժվարին խնդիրների մասին խոսելիս՝ հուզվեց, կարծես միանգամից կերպարանափոխվեց: Դեշտ չէր, բազմաթիվ դժվարություններով է անցել նրա կյանքը... Երկուսուկես տարեկան էր, երբ կորցրեց հորը, 17 տարեկան էր, դեռ դարձրց չէր ավարտել, երբ իր ծննդավարում՝ Արխագիայի Վերին Եշերա գյուղում, դժբախտ պատահարի պատճառով զրկվեց տեսողությունից: Մինչդեռ նա երագում էր գինվորական դառնաւլ:

Արել Հակոբյան

21 բազմարնակարան շենք և բազում արտադրական շինությունները: Միավորման ծեռնարկություններն այս դժվարին տարիներին ոչ միայն չփակվեցին ու չքայլանվեցին, այլև գործում են: Այսօր Հայաստանում տեսողությունը կորցրած մարդիկ արտադրական աշխատել, որոնցում հանապազօրյա հաց են վաստակում արտադրում են վարդակներ, խրիչներ, կո-

Արել Հակոբյանը Կույրերի համաշխարհային միության փոխնախագահ Արմեն Ջուսեղի հետ Արեմորում, 2003թ.

թառներ, սեղմակավոր բլոկներ, ցերեկային լուսավորության կարգավորիչներ, տարբեր տեսակի խոզանակներ, որոնք մեծ պահանջարկ ունեն: Միավորումն ունի բրայլյան տպարան, իր միջոցներով կառուցած մշակոյթի տուն, որտեղ տարբեր խմբեր են գործում:

Հայաստանի Կույրերի միավորումը 1992թ. սեպտեմբերի 12-ին Մոսկվայում

Արել Հակոբյանը թունեկի հետ:

դարձավ Եվրոպայի Կույրերի միության անդամ: Նոյն թվականի նոյեմբերին, Կահիրերում անդամագրվեց Աշխարհի Կույրերի միությանը:

Երբ Կույրերի համաշխարհային միության փոխնախագահ Արմեն Երկար տարիներ է, ինչ նոյն աշխատանքին է, այսինքն՝ նրան սիրում ու հարգում են բոլորը:

Սակայն հեշտ չէր մոտ 4000 անդամ ունեցող միավորման գործունեությունը

ՕՎԱՍՆԱ ՄԱՂԱԹՅԱՆ

ԿՅԱՆՔԻ ՍԵՐԸ

կազմակերպել այնպես, որ շատերն ապահովենի աշխատանքով, բնակարանով և այլ անհրաժեշտ հարցեր լուծվեին: Սեփական միջոցներով, առանց պետական ֆինանսական աջակցության Կույրերի միավորումը Հայաստանի տարբեր շրջաններում ու մարզերում կառուցել է բազմաթիվ արտադրական ու բնակելի շենքեր (միայն Երևանում՝ 21 բազմարնակարան շենք և բազում արտադրական շինություններ): Միավորման ծեռնարկություններն այս դժվարին տարիներին ոչ միայն չփակվեցին ու չքայլանվեցին, այլև գործում են: Այսօր Հայաստանում տեսողությունը կորցրած մարդիկ արտադրական աշխատել, որոնցում հանապազօրյա հաց են վաստակում արտադրում են վարդակներ, խրիչներ, կո-

գահին ու կառավարությանը. «Ես ինձ համարում են Հայաստանի անկեղծ բարեկամը: Ես կարեկցանքով ու հիացնումքով եմ կարդացել հայ ժողովուրդի պայքարի պատմությունը: Հայաստանի Կույրերի միավորման հրավերքով ես պատիվ եմ ունեցել երկու անգամ այցելել Զեր Երկիրը: Այդ այցելությունների ժամանակ ես հանդիպել եմ հարյուրավոր հայ քաղաքացիների՝

կույր և տեսնող, հասարակ մարդկանց և բարձրաստիճան քաջական գործիչների: Սուս ի կից ծանոթաբնությունը կույրեր կատարում է անգամ ամենա մշակույթի տանը. Կանածորում և Կաղարշապատում արդեն ստեղծել է չտեսնողների համար հասուն մշակված «Արև» համակարգով համակարգային ժամանակակից կենտրոններ:

Ենք կառուցել, որպեսզի նրանք մատչելի ծրագրերով կարողանան օգտվել ինտերնետից և ընթերցեն գրականություն: Միավորումը Երևանի Սոկրատ Չահնազարյանի անվան մշակույթի տանը. Կանածորում և Կաղարշապատում արդեն ստեղծել է չտեսնողների համար հասուն մշակված «Արև» համակարգով համակարգային ժամանակակից կենտրոններ: Արել Հակոբյանը Աև ծովի առավինյա Օրու քաղաքից գաղթած իր համշենահայ ծնողների՝ Փայլունի և Սեդրակի գտարյուն զավակն է: Իր նախնական միշտ մեծ հարգանք է տածել տարեցների նկատմամբ: Կարուու իշշում է. Երե 96-ամյա Վարդուհի տատը ներս էր մտնում, սպասում էին, որ նախի, հետո իրենք տեղափոխվեն: Սիրում է իր Համշենի համար համուհուսով բարբար ենոյն ծնողների՝ Փայլունի և Սեդրակի գտարյուն զավակն է: Իր նախնական միշտ մեծ հարգանք է տածել տարեցների նկատմամբ: Կարուու իշշում է. Երե 96-ամյա Վարդուհի տատը ներս էր մտնում, սպասում էին, որ նախի, հետո իրենք տեղափոխվեն: Սիրում է իր Համշենի համար համուհուսով բարբար ենոյն ծնողների՝ Փայլունի և Սեդրակի գտարյուն զավակն է: Իր նախնական միշտ մեծ հարգանք է տածել տարեցների նկատմամբ: Կարուու իշշում է. Երե 96-ամյա Վարդուհի տատը ներս էր մտնում, սպասում էին, որ նախի, հետո իրենք տեղափոխվեն: Սիրում է իր Համշենի համար համուհուսով բարբար ենոյն ծնողների՝ Փայլունի և Սեդրակի գտարյուն զավակն է: Իր նախնական միշտ մեծ հարգանք է տածել տարեցների նկատմամբ: Կարուու իշշում է. Երե 96-ամյա Վարդուհի տատը ներս էր մտնում, սպասում էին, որ նախի, հետո իրենք տեղափոխվեն: Սիրում է իր Համշենի համար համուհուսով բարբար ենոյն ծնողների՝ Փայլունի և Սեդրակի գտարյուն զավակն է: Իր նախնական միշտ մեծ հարգանք է տածել տարեցների նկատմամբ: Կարուու իշշում է. Երե 96-ամյա Վարդուհի տատը ներս էր մտնում, սպասում էին, որ նախի, հետո իրենք տեղափոխվեն: Սիրում է իր Համշենի համար համուհուսով բարբար ենոյն ծնողների՝ Փայլունի և Սեդրակի գտարյուն զավակն է: Իր նախնական միշտ մեծ հարգանք է տածել տարեցների նկատմամբ: Կարուու իշշում է. Երե 96-ամյա Վարդուհի տատը ներս էր մտնում, սպասում էին, որ նախի, հետո իրենք տեղափոխվեն: Սիրում է իր Համշենի համար համուհուսով բարբար ենոյն ծնողների՝ Փայլունի և Սեդրակի գտարյուն զավակն է: Իր նախնական միշտ մեծ հարգանք է տածել տարեցների նկատմամբ: Կարուու իշշում է. Երե 96-ամյա Վարդուհի տատը ներս էր մտնում, սպասում էին, որ նախի, հետո իրենք տեղափոխվեն: Սիրում է իր Համշենի համար համուհուսով բարբար ենոյն ծնողների՝ Փայլունի և Սեդրակի գտարյուն զավակն է: Իր նախնական միշտ մեծ հարգանք է տածել տարեցների նկատմամբ: Կարուու իշշում է. Երե 96-ամյա Վարդուհի տատը ներս էր մտնում, սպասում էին, որ նախի, հետո իրենք տեղափոխվեն: Սիրում է իր Համշենի համար համուհուսով բարբար ենոյն ծնողների՝ Փայլունի և Սեդրակի գտարյուն զավակն է: Իր նախնական միշտ մեծ հարգանք է տածել տարեցների նկատմամբ: Կարուու իշշում է. Երե 96-ամյա Վարդուհի տատը ներս էր մտնում, սպասում էին, որ նախի, հետո իրենք տեղափոխվեն: Սիրում է իր Համշենի համար համուհուսով բարբար ենոյն ծնողների՝ Փայլունի և Սեդրակի գտարյուն զավակն է: Իր նախնական միշտ մեծ հարգանք է տածել տարեցների նկատմամբ: Կարուու իշշում է. Երե 96-ամյա Վարդուհի տատը ներս էր մտնում, սպասում էին, որ նախի, հետո իրենք տեղափոխվեն: Սիրում է իր Համշենի համար համուհուսով բարբար ենոյն ծնողների՝ Փայլունի և Սեդրակի գտարյուն զավակն է: Իր նախնական միշտ մեծ հարգանք է տածել տարեցների նկատմամբ: Կարուու իշշում է. Երե 96-ամյա Վարդուհի տատը ներս էր մտնում, սպասում էին, որ նախի, հետո իրենք տեղափոխվեն: Սիրում է իր Համշենի համար համուհուսով բարբար ենոյն ծնողների՝ Փայլունի և Սեդրակի գտարյուն զավակն է: Իր նախնական միշտ մեծ հարգանք է տածել տարեցների նկատմամբ: Կարուու իշշում է. Երե 96-ամյա Վարդուհի տատը ներս էր մտնում, սպասում էին, որ նախի, հետո իրենք տեղափոխվեն: Սիրում է իր Համշենի համար համուհուսով բարբար ենոյն ծնողների՝ Փայլունի և Սեդրակի գտարյուն զավակն է: Իր նախնական միշտ մեծ հարգանք է տածել տարեցների նկատմամբ: Կարուու իշշում է. Երե 96-ամ

ՊՈԵԶԻԱ

ԱՐՁԱԿ

ՊՈՒԵԶԻԱ

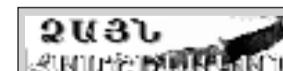
ԲՆԱՇԽԱՐՀԻԿ ԲԱՌԱՐԱՆ

ԲԱՆԱՀՅԱՀՈՒՄԱԳՐ-ՑՈՒՆ

ԲԱՆԱՀՅԱՀՈՒՄԱԳՐ-ՅՈՒՆ

ԲԱՆԱՀՅԱՀՈՒՄՈՒԹ-ՅՈՒՆ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՍԵՄԻՆ

Գլխավոր խմբագիր
ՄԵՐԳԵՅ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Լրատվական գործունեություն իրականացնող՝ «ՀԱՄՇԵՆ» հայրենակցական-

քարեգործական հասարակական կազմակերպություն: Դասեմ՝ Երևան,
Ա. Խահայան 18: Դեռախոս՝ (+374 1) 25 21 26:

Գրանցման վկայական՝ N 03Ա054979, տրված՝ 26.06.2002թ.:
Խմբագրությունը ոչ միշտ է համակարծիք հեղինակների տեսակետներին:

Արտաստուգության կամ մեջբերման դեպքում հղումը «Զայն համշենականին»

պարտադիր է:

“ԴՅԱՅԻՆ ԱՄՇԵՆԱԿԱՆ” (ГОЛОС АМШЕНСКИЙ)
Ежемесячная газета Земляческой благотворительной

общественной организации “АМШЕН” (г. Ереван)

Гл. редактор - СЕРГЕЙ ВАРДАНЯН

Газета распространяется бесплатно.

“HAMSHEN” Compatriotic-charitable public organization (Yerevan).

“DZAYN HAMSHENAKAN”. Editor in chief SERGEY VARDANYAN

E-mail: dzaynhamshenakan@yahoo.com

